

DREPTURILE PERSOANELOR CU PROBLEME DE SĂNĂTATE MINTALĂ SAU CU DIZABILITĂȚI FIZICE

DEPARTAMENTUL
PENTRU EXECUTAREA
HOTĂRĂRIILOR CURȚII
EUROPENE A
DREPTURILOR
OMULUI

DG1

FIȘĂ
TEMATICĂ

Ultima actualizare:
septembrie 2024

DREPTURILE PERSOANELOR CU PROBLEME DE SĂNĂTATE MINTALĂ SAU CU DIZABILITĂȚI FIZICE

FIȘĂ TEMATICĂ

DEPARTAMENTUL PENTRU EXECUTAREA
HOTĂRĂRIILOR CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI
septembrie 2024

Council of Europe

Original title:

Thematic factsheet on the Rights of persons with mental health issues or physical disabilities

These summaries are made under the sole responsibility of the Department for the Execution of Judgments of the European Court and in no way bind the Committee of Ministers.

Fișă tematică - Drepturile persoanelor cu probleme de sănătate mintală sau cu dizabilități fizice

Opiniile exprimate în această lucrare sunt responsabilitatea autorului(ilor) și nu reflectă în mod necesar politica oficială a Consiliului Europei.

This unofficial translation into Romanian was made by the Government Agent's office of the Republic of Moldova on the basis of the original text in English. This translation is published under agreement with the Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights (DEJ).

The reproduction of extracts (up to 500 words) is authorised, except for commercial purposes as long as the integrity of the text is preserved, the excerpt is not used out of context, does not provide incomplete information or does not otherwise mislead the reader as to the nature, scope or content of the text. The source text must always be acknowledged as follows "© Council of Europe, year of the publication". All other requests concerning the reproduction/translation of all or part of the document, should be addressed to the Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights, Council of Europe (F-67075 Strasbourg Cedex or dgi-execution@coe.int).

Cover design and layout:

Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights, Council of Europe

Photos: ©Shutterstock

© Council of Europe, September 2024

Cuprins

1. DREPTUL DE A NU FI SUPUS TORTURII, TRATAMENTELOR SAU PEDEPSELOR INUMANE SAU DEGRADANTE	3
1.1. Condițiile de detenție	3
1.2. Condițiile de viață în centrele de asistență socială sau instituțiile psihiatrice	4
2. LEGALITATEA DETENȚIEI ȘI PLASAMENTULUI	5
3. RECUNOAȘTEREA EGALĂ ÎN FAȚA LEGII ȘI CAPACITATEA JURIDICĂ	8
4. VIAȚA PRIVATĂ ȘI DE FAMILIE	10
5. STATUTUL DE PERSOANĂ CU DIZABILITATE ȘI PRESTAȚIILE AFERENTE	12
6. ACCESIBILITATE ȘI NEDISCRIMINARE	13

Consiliul Europei promovează, protejează și monitorizează punerea în aplicare a drepturilor omului pentru toți, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități. Persoanele cu dizabilități au dreptul de a accesa și de a se bucura, în condiții egale cu ceilalți, de toate drepturile protejate de Convenția europeană a drepturilor omului, Carta socială europeană, Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități și alte tratate internaționale.¹

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a inclus drepturile persoanelor cu dizabilități în jurisprudența sa prin interpretarea dinamică și evolutivă a Convenției europene, în lumina dispozițiilor Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități și a principiilor sale fundamentale de independență, libertate de a face propriile alegeri, participării și incluziunii depline și efective în societate, egalității de șanse și demnității umane a persoanelor cu dizabilități.²

Convenția europeană a drepturilor omului, așa cum este interpretată de Curte și alte texte ale Consiliului Europei, cum ar fi Carta socială europeană,³ precum și standardele Comitetului European pentru prevenirea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante (CPT)⁴ și recomandările Comitetului de Miniștri,⁵ joacă un rol important în încurajarea și sprijinirea statelor membre pentru a aplica măsurile și schimbările necesare pentru protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Prezenta fișă informativă conține exemple de măsuri raportate de statele membre în contextul executării hotărârilor Curții Europene privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

¹ *Drepturile omului: o realitate pentru toți*, Strategia Consiliului Europei privind persoanele cu dizabilități 2017-2013.

² *Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, adoptată la 12 decembrie 2006, cea de-a 61-a sesiune a Adunării Generale a ONU, Rezoluția A/RES/61/106.

³ Carta socială europeană conține drepturi specifice pentru persoanele cu dizabilități, în special articolul 15 (dreptul persoanelor cu dizabilități la independență, integrare socială și participare la viața comunității).

⁴ A se vedea: <https://www.coe.int/en/web/cpt/standards>

⁵ *Recomandarea Rec(2006)5* a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind Planul de acțiune al Consiliului Europei pentru promovarea drepturilor și participării depline a persoanelor cu dizabilități în societate: îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități în Europa 2006-2015.

1. Dreptul de a nu fi supus torturii, tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante

1.1. Condițiile de detenție

Asigurarea unor condiții adecvate de detenție și a unui tratament medical corespunzător pentru deținuții cu deficiențe mintale

ALB / grupul Dybeku
(41153/06)

Hotărâre definitivă la 02/06/2008

Rezoluție finală
CM/ResDH(2016)273

Curtea a constatat că efectele cumulative ale condițiilor de detenție total inadecvate și ale lipsei unui tratament medical adecvat și în timp util la care au fost supuși reclamanții, având în vedere starea gravă de sănătate a acestora, au constituit rele tratamente.

Legea „privind drepturile și tratamentul condamnaților și deținuților” a fost modificată în 2014 și reglementează diverse aspecte ale tratamentului medical pentru persoanele private de libertate, inclusiv diagnosticul, serviciile și furnizarea de medicamente și echipamente medicale. De asemenea, aceasta asigură includerea deținuților în sistemul de asigurări medicale obligatorii, garantând accesul gratuit la servicii medicale pentru toți deținuții. Procedurile de acordare a asistenței medicale au fost îmbunătățite pentru a asigura un tratament adecvat. Deținuții cu deficiențe mintale beneficiază de un tratament special în conformitate cu Legea privind sănătatea mintală din 2012, care prevede organizarea asistenței medicale, în special în instituțiile medicale specializate. Au fost introduse căi de atac, inclusiv controlul judiciar și monitorizarea de către Ombudsman.

Instituții adecvate pentru detenția pacienților cu probleme de sănătate mintală

BIH / Hadžić și Suljić
(39446/06+)

Hotărâre definitivă la 07/09/2011

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)114

În această cauză, Curtea a considerat că secția de psihiatrie medico-legală a închisorii din Zenica nu era o instituție adecvată pentru detenția pacienților cu tulburări de sănătate mintală. În acest sens, CPT a constatat în 2007 că condițiile materiale din secția de psihiatrie rămăneau în totalitate inacceptabile pentru o instituție de îngrijire medicală.

Ca răspuns la constatările Curții, în 2016 a fost deschisă Instituția de psihiatrie legală din Sokolac și a început transferul treptat al pacienților cu tulburări de sănătate mintală din toate instituțiile necorespunzătoare.

Îmbunătățirea condițiilor de detenție și îngrijire a deținuților cu dizabilități

FRA / Vincent (6253/03)

Hotărâre definitivă la 26/03/2007

Rezoluție finală
CM/ResDH(2009)79

Ca răspuns la constatarea Curții privind încălcarea interdicției de tratament inuman și degradant din cauza condițiilor de detenție necorespunzătoare pentru deținuții cu dizabilități grave care utilizează scaune cu roțile, a fost introdus un sistem de gestionare a celulelor pentru detenția persoanelor cu dizabilități, cu o hartă actualizată în permanență a locurilor existente și a nevoilor specifice, pentru a corela cât mai bine la cerințele penale, penitenciare și sanitare. În temeiul Legii din 11 februarie 2005, clădirile publice care găzduiesc persoane trebuie adaptate tuturor formelor de dizabilitate până în 2015. A fost lansat un program pentru construirea a 13 200 de locuri suplimentare în sistemul penitenciar, dintre care 1% sunt celule adaptate pentru persoanele cu dizabilități. Un decret comun al Ministerului Echipamentelor și Ministerului Justiției stabilește normele de accesibilitate pentru instituțiile penitenciare și viitoarele construcții.

Două directive din 2010 precizează cerințele de accesibilitate pentru deținuții cu dizabilități din instituțiile penitenciare. În 2014, o nouă lege a introdus două măsuri: eliberarea din motive medicale și eliberarea condiționată din motive medicale. În acest sens, în 2015 a fost inițiat un proiect pentru identificarea și gestionarea pierderii autonomiei deținuților din cauza vârstei înaintate sau a dizabilității, în vederea facilitării reducerii pedepsei, a eliberării din motive medicale sau a îmbunătățirii condițiilor de detenție.

Acces independent la facilitățile penitenciare pentru deținuții paraplegici

LVA / Grimailovs (6087/03)

Hotărâre definitivă la 25/09/2013

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)382

În această cauză, Curtea a constatat că inadecvarea condițiilor de detenție ale reclamantului constituiau un tratament inuman, având în vedere dizabilitatea sa fizică și, în special, incapacitatea acestuia de a accesa în mod independent diverse facilități ale închisorii, inclusiv facilitățile sanitare.

Drept răspuns, în 2014, în mai multe locuri de privare de libertate s-au efectuat lucrări majore de reparații și renovare pentru a asigura facilități penitenciare adecvate pentru deținuții cu dizabilități, în special pentru cei în scaune cu roțile.

Detențe și tratamente mai sigure ale persoanelor cu dizabilități aflate în detenția poliției

UK / Price (33394/96)
Hotărâre definitivă la 10/01/2001

Rezoluție finală

CM/ResDH(2011)286

Ca răspuns la hotărârea Curții, care a constatat că reclamantul cu dizabilitate, în scaun cu roțile, a fost supus unui tratament degradant în timpul detenției, în 2006 au fost emise noi linii directe, care au fost ulterior consacrate în Legea egalității din 2010. Conform acestei legi, poliția trebuie să efectueze adaptări corespunzătoare în secțiile de poliție pentru a răspunde nevoilor persoanelor cu dizabilități aflate în arest. Comisia pentru egalitate și drepturile omului are competența de a investiga încălcările Legii privind egalitatea și de a oferi asistență persoanelor în cadrul procedurilor judiciare pentru a stabili dacă au fost încălcate drepturile prevăzute de această lege.

1.2. Condițiile de viață în centrele de asistență socială sau instituțiile psihiatrice

Îmbunătățirea condițiilor de viață și protecția copiilor aflați în îngrijire publică

BGR / Nencheva și alții
(48609/06)
Hotărâre definitivă la 18/09/2013

**Stadiul executării:
în curs**

Numeroși copii cu deficiențe mintale grave plasați într-un centru de asistență socială au decedat în perioada 1996-1997, iar Curtea Europeană a subliniat responsabilitatea autorităților bulgare care nu au luat măsuri practice și suficiente pentru a preveni aceste decese, în ciuda faptului că aveau informații specifice prealabile despre pericolul real la care erau expuși acești copii.

În urma hotărârii Curții, condițiile materiale de viață ale copiilor cu dizabilități aflați în îngrijire publică s-au îmbunătățit considerabil după închiderea fostelor centre de îngrijire socială și plasarea lor în familii adoptive sau în noi centre rezidențiale de tip familial. Mai multe organisme naționale monitorizează îngrijirea acordată în astfel de instituții, în special Agenția pentru calitatea serviciilor sociale, creată prin Legea serviciilor sociale din 2019, care a intrat în vigoare în 2020. Această lege are ca scop sprijinirea familiilor biologice pentru a preveni abandonul copiilor cu dizabilități și pentru a reduce recurgerea la îngrijirea în instituții.

Protecție sporită împotriva relelor tratamente în spitalele psihiatrice – Participarea și reprezentarea juridică eficientă a persoanelor cu probleme de sănătate mintală în procedurile de internare involuntară

CRO / grupul M.S. (nr. 2)
(75450/12)
Hotărâre definitivă la 19/05/2015

**Rezoluție finală
CM/ResDH(2020)310**

În aceste cauze, dreptul la libertate și securitate ale reclamantilor a fost încălcat din cauza faptului că autoritățile nu au asigurat participarea și reprezentarea juridică efectivă a acestuia în cadrul procedurilor privind internarea sa obligatorie în spitalele psihiatrice. În cauza M.S. (nr. 2), Curtea a constatat că restricționarea fizică nejustificată a reclamantului timp de 15 ore a constituit un tratament inuman.

Ca răspuns la hotărârile Curții, Legea privind protecția persoanelor cu deficiențe mintale a intrat în vigoare în 2015. Aceasta a introdus termene stricte pentru spitalele psihiatrice în ceea ce privește examinarea acuzațiilor de rele tratamente formulate de persoanele cu deficiențe mintale supuse internării involuntare în spitale psihiatrice. De asemenea, legea a introdus dreptul persoanelor cu deficiențe mintale de a fi informate cu privire la motivele și scopul internării lor involuntare, precum și cu privire la tratamentul medical propus. Persoanele în cauză și reprezentanții lor legali trebuie să fie prezenți la audierile privind internarea involuntară.

În plus, în 2015, Ministerul Sănătății a adoptat o ordonanță privind tipurile de măsuri obligatorii în instituțiile psihiatrice și condițiile de aplicare a acestora. Aceasta a restricționat sever utilizarea măsurilor obligatorii numai la cazuri specifice și prevede instrucțiuni detaliate privind modul de aplicare a acestora ca măsură de ultimă instanță.

Reglementarea mai strictă a utilizării măsurilor de constrângere asupra persoanelor cu deficiențe mintale

DNK / Aggerholm (45439/18)
Hotărâre definitivă la 15/12/2020

Stadiul executării: în curs

Deși Curtea a acceptat că decizia inițială de a lega reclamantul, un bărbat care suferea de schizofrenie paranoidă, pe un pat de imobilizare era justificată având în vedere pericolul pe care îl reprezenta pentru personal și ceilalți pacienți ai spitalului, Curtea a considerat că menținerea și durata măsurii de imobilizare (aproape 23 de ore) nu erau strict necesare și nu respectau demnitatea umană a reclamantului.

Drept răspuns, Legea privind sănătatea mintală a fost modificată în 2022, introducând intervale de timp specifice între cele trei examinări ale pacienților care sunt supuși măsurilor de imobilizare obligatorie de către medic și obligația gardianului permanent de a descrie continuu, în scris, starea pacienților supuși unei măsuri de imobilizare, cel puțin o dată la 15 minute. Cele trei evaluări pe 24 de ore sunt cerințe minime, iar pacientul va fi eliberat de îndată ce restricția obligatorie nu mai este necesară.

Asigurarea plasării și îngrijirii adecvate a copiilor cu deficiențe mintale

MKD / L.R. (38067/15)
Hotărâre definitivă la 23/05/2020

Rezoluție finală
CM/ResDH(2021)402

În această cauză, încălcarea a rezultat din plasarea necorespunzătoare a unui copil de opt ani cu dizabilități mintale într-o instituție publică pentru persoane cu dizabilități fizice, nepotrivită nevoilor sale, ceea ce a condus la un tratament inuman și degradant, agravat de faptul că era legat de pat noaptea și adesea în timpul zilei.

În urma hotărârii Curții, a fost adoptată Strategia națională de dezinstituționalizare 2018-2027 pentru a sprijini incluziunea persoanelor cu dizabilități ca cetățeni egali și activi ai comunităților lor și ai societății în ansamblu. În 2019, a fost adoptată o nouă lege privind protecția socială, care introduce posibilitatea de a beneficia de asistență pentru a trăi într-o comunitate rezidențială specială, ca mecanism de îngrijire în afara familiei, destinat, printre altele, persoanelor cu dizabilități. Condițiile din comunitatea rezidențială și îngrijirea oferită sunt detaliate în Regulamentul privind modul și domeniul de aplicare al serviciilor sociale, normele și standardele pentru furnizarea serviciului social de asistență pentru a trăi cu sprijin.

2. Legalitatea detenției și plasamentului

Căi de atac pentru persoanele cu dizabilități private de capacitate juridică pentru a contesta plasarea lor în centrele de îngrijire socială

CZE / Červenka (62507/12)
Hotărâre definitivă la 13/01/2017

Rezoluție finală
CM/ResDH(2019)273

Reclamantul suferea de demență alcoolică, o dizabilitate mintală permanentă, și era reprezentat de un tutore din cauza incapacității sale de a efectua acte juridice pe cont propriu. Curtea a considerat că reclamantul a fost internat într-un centru de îngrijire socială cu consimțământul tutorelui său, fără garanții adecvate împotriva arbitrarului, și că nu exista nicio procedură prin care acesta să poată contesta în mod eficient legalitatea detenției sale și să solicite despăgubiri.

Înainte de pronunțarea hotărârii Curții, a fost adoptată și a intrat în vigoare, în august 2016, o modificare a Legii privind serviciile sociale și a Legii privind procedurile judiciare speciale. Această modificare stabilește condițiile în care tutorele unei persoane cu capacitate juridică limitată poate recurge la plasarea într-o instituție de asistență socială, în conformitate cu principiul necesității și al subsidiarității. De asemenea, legea prevede controlul judiciar al plasării, care poate fi inițiat de persoana în cauză sau de orice altă persoană. În plus, procurorii sunt acum autorizați să intre în orice instituție de asistență socială, să discute în privat cu orice pacient al instituției și să aibă acces la toate documentele relevante pentru a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile pentru inițierea controlului judiciar. În ianuarie 2019, Ministerul Muncii și Afacerilor Sociale a publicat îndrumări metodologice pentru furnizorii de servicii de asistență socială și tutorii publici (*public guardians*) pentru a asigura punerea în aplicare corectă a noii legislații. Este de remarcat faptul că noul Cod Civil din 2012 a consolidat statutul juridic al persoanelor cu deficiențe mintale, prevăzând o gamă mai largă de măsuri de sprijin pentru aceste

persoane și definind restricțiile de capacitate juridică ca măsură de ultimă instanță.

Introducerea măsurilor de incapacitare personalizate, limitate la anumite domenii, și îmbunătățirea căilor de atac pentru persoanele cu deficiențe mintale pentru a contesta detenția și a solicita restabilirea capacității juridice

LIT / D.D. (13469/06)
Hotărâre definitivă la 09/07/2012

Rezoluție finală
CM/ResDH(2020)267

Curtea a constatat în aceste cauze că reclamantii au fost privați de o posibilitate echitabilă, practică și eficientă de a participa la procedura de limitare a capacității, de a solicita restabilirea capacității juridice sau reprezentarea juridică separată și de a contesta detenția lor involuntară, ceea ce a avut consecințe grave asupra vieții lor private și familiale.

LIT / A.N. (17280/08)
Hotărâre definitivă la 31/08/2016

Rezoluție finală
CM/ResDH(2017)268

Codul civil, Codul de procedură civilă și Legea privind asistența juridică garantată de stat au fost modificate în 2016 pentru a permite instanțelor să dispună măsuri individualizate și să declare o persoană cu deficiențe mintale incapabilă numai în anumite domenii ale vieții sale, precum și pentru a obliga instanțele să restabilească capacitatea juridică în cazul în care starea de sănătate a persoanei se îmbunătățește, astfel încât limitarea totală a capacității să poată fi utilizată *ultima ratio*.

Restabilirea capacității juridice poate fi solicitată o dată pe an de către o rudă apropiată, instituția de îngrijire, procuror, dar și de către persoana incapabilă însăși. În fiecare municipalitate au fost înființate comisii de revizuire a persoanelor incapabile, care pot solicita, de asemenea, anularea incapacității. Codul Civil modificat prevede, de asemenea, posibilitatea de a contesta actele tutorelui și de a iniția procedura de destituire a acestuia din funcție.

Introducerea unei limitări parțiale a capacității juridice pentru a proteja dreptul de a alege locul de reședință

LVA / Mihailovs (35939/10)
Hotărâre definitivă la 22/04/2013

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)286

Reclamantul a fost privat de capacitate juridică și internat într-un centru de asistență socială împotriva voinței sale, fără un aviz medical obiectiv care să justifice detenția sa și fără posibilitatea de a contesta această măsură în fața instanțelor naționale. Curtea a considerat că lipsa unei evaluări medicale adecvate era suficientă pentru a concluziona că reclamantul a fost privat în mod ilegal de libertatea sa.

În conformitate cu Legea privind serviciile sociale și asistența socială, care a intrat în vigoare după internarea reclamantului, plasarea și șederea în instituții sociale de lungă durată se bazează pe principiul liberului acord și pe un contract între persoana în cauză și instituție. Se efectuează o evaluare a necesității plasării unei persoane într-o astfel de instituție. O persoană poate solicita în orice moment să părăsească instituțiile de asistență socială și îngrijire de lungă durată. Procedura în cauză a fost simplificată în 2012, iar autoritățile locale sunt obligate să asigure un loc de reședință persoanelor care părăsesc instituțiile și nu se pot întoarce la locul de reședință anterior. În 2013, au intrat în vigoare noile dispoziții privind limitarea capacității juridice a unei persoane, introducând limitarea parțială a capacității juridice și permițând astfel persoanelor în cauză să conteste ele însele această restricție și să își apere drepturile și interesele legitime, inclusiv în ceea ce privește relația de tutelă, în fața autorităților și instanțelor naționale.

Asigurarea controlului judiciar al deciziilor privind plasarea în centre de îngrijire socială, precum și accesul direct la o instanță împotriva deciziilor de lipsire a capacității

POL / Kędzior (67149/01)
Hotărâre definitivă la 16/01/2013

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)228

În această cauză, Curtea a considerat că lipsa oricărui control al legalității plasării și detenției reclamantului, care suferea de o tulburare psihică, într-o unitate de îngrijire era contrară dreptului său la o cale de atac pentru a contesta legalitatea detenției sale, astfel cum este garantat de Convenție (Articolul 5 § 4). De asemenea, Curtea a considerat că i s-a refuzat accesul direct la o instanță și, prin urmare, nu a putut solicita restabilirea capacității sale juridice.

În urma hotărârii Curții, Legea privind protecția sănătății mintale a fost modificată, intrând în vigoare la 1 ianuarie 2018. Aceasta prevede obligația de a examina periodic starea de sănătate mintală a unei persoane internate într-un centru de îngrijire socială în ceea ce privește justificarea șederii acesteia. Această examinare trebuie efectuată cel puțin o dată

la șase luni. În plus, persoanele incapabile au dreptul de a contesta decizia de internare într-un centru de îngrijire socială. Codul de procedură civilă a fost modificat în 2007 și prevede că „cererea de anulare sau modificare a unei hotărâri de incapacitate juridică poate fi introdusă și de persoana incapabilă”.

Garanții procedurale pentru detenția persoanelor cu deficiențe mintale cu incapacitate juridică

UK / H.L. (45508/99)
Hotărâre definitivă la 05/01/2005

În absența unor garanții și a unor limite procedurale, plasarea reclamantului ca „pacient informal” (adică primind îngrijiri psihiatrice în regim de spitalizare, dar tratat fără a se recurge la măsuri coercitive, a se vedea § 52 din hotărâre) într-un spital de psihiatrie a constituit o detenție ilegală, întrucât acesta se afla sub supraveghere și control continuu și nu era liber să părăsească spitalul.

Un document de consultare care aborda aceste probleme (cunoscut sub denumirea de „lacuna Bournemouth”) a fost publicat de Ministerul Sănătății în 2005 pentru a formula propuneri de garanții adecvate pentru a evita încălcări similare. Conform acestui document, competența de a priva o persoană de libertate ar putea fi exercitată de persoane sau instituții specifice, în circumstanțe definite, pe baza unor dovezi medicale obiective. Aceasta ar include garanții precum obligația de a preciza motivul privării de libertate, limitarea duratei, implicarea rudelor, a îngrijitorilor și a avocaților, prevederi privind revizuirea periodică și accesul la instanță pentru controlul legalității detenției.

Astfel de garanții au fost introduse în Anglia și Țara Galilor prin adoptarea Legii privind sănătatea mintală din 2007, completată de un cod de practică specific privind garanțiile împotriva privării de libertate. În Irlanda de Nord, Departamentul Sănătății, Serviciilor Sociale și Siguranței Publice a emis un ghid pentru practicienii din domeniul sănătății și asistenței sociale privind luarea deciziilor cu privire la îngrijirea sau tratamentul unei persoane care pot duce la privarea de libertate. Acesta explică efectul hotărârii Curții și necesitatea existenței unor sisteme de evaluare a caracterului privativ de libertate al măsurilor de îngrijire propuse. Ghidul prezintă, de asemenea, elemente de bună practică privind luarea în considerare a alternativelor la privarea de libertate, precum și necesitatea, în anumite situații în care nu există alternative, de a lua în considerare recurgerea la detenția formalizată în temeiul legislației privind sănătatea mintală.

Introducerea unor posibilități efective pentru persoanele cu dizabilități de a contesta legalitatea detenției lor în spital pentru evaluare medicală

UK / M.H. (11577/06)
Hotărâre definitivă la 22/01/2014

Reclamanta era o femeie cu o dizabilitate gravă ca urmare a sindromului Down, care a fost internată în spital în temeiul Legii din 1983 privind sănătatea mintală pentru o perioadă de detenție de douăzeci și opt de zile în vederea evaluării. Curtea a considerat că dreptul de a se adresa Tribunalului de Revizuire a Sănătății Mintale (*Mental Health Review Tribunal*) pentru a obține eliberarea în primele paisprezece zile de detenție putea fi considerat conform cu Articolul 5 §4 din Convenție dacă persoana în cauză avea capacitate juridică. Cu toate acestea, în cazul reclamantei, Curtea a constatat că această cale de atac nu era disponibilă în practică, întrucât reclamanta nu avea capacitate juridică.

În Anglia și Țara Galilor, Legea din 1983 a fost modificată în mod substanțial prin Legea privind sănătatea mintală din 2007, care introduce dispoziții privind avocații independenți în domeniul sănătății mintale (IMHA), care oferă pacienților consiliere cu privire la modul în care Legea din 1983 se aplică în cazul lor și le oferă o idee despre drepturile pe care le au. În prezent, autoritățile locale au obligația de a lua măsuri pentru a permite IMHA să ajute orice pacient care poate fi reținut în temeiul Legii din 1983. În ceea ce privește pacienții fără capacitate juridică, în conformitate cu Codul de practică modificat al Legii privind sănătatea mintală din 1983, un IMHA ar trebui să fie prezentat pacientului, astfel încât IMHA să poată explica ce ajutor poate fi acordat.

În Țara Galilor, Codul de Practică al Legii privind sănătatea mintală precizează faptul că directorii de spitale trebuie să ia întotdeauna în considerare posibilitatea de a sesiza tribunalul în cazul unei persoane aflate în situația reclamantei, care nu are capacitate juridică și în situații în care este necesar.

În Scoția, internarea în spital pentru tratamentul tulburărilor mintale este posibilă pentru o

Rezoluție finală
CM/ResDH(2014)133

Rezoluție finală
CM/ResDH(2015)53

perioadă de douăzeci și opt de zile. Orice pacient poate solicita Tribunalului pentru Sănătate Mintală din Scoția revocarea certificatului de internare pe termen scurt.

Controlul judiciar al tratamentului medical obligatoriu în cadrul procedurilor penale/al persoanelor considerate iresponsabile din puncti de vedere penal

UKR / *Gorshkov* (67531/01)
Hotărâre definitivă la 08/02/2006

Rezoluție finală
CM/ResDH(2020)195

În această cauză, Curtea a reiterat că, în conformitate cu Articolul 5 § 4 din Convenție, un pacient internat în mod obligatoriu pentru tratament psihiatric trebuie să aibă dreptul de a solicita controlul judiciar din proprie inițiativă. Curtea a subliniat, de asemenea, că „accesul deținutului la judecător nu ar trebui să depindă de bunăvoința autorității care a dispus reținerea, utilizată la discreția personalului medical sau a administrației spitalului” și a concluzionat că reclamantul „nu avea dreptul să se adreseze în instanța cu o acțiune pentru a verifica legalitatea menținerii sale în detenție în scopul tratamentului medical obligatoriu” (§§ 44, 46 din hotărâre).

În 2017, modificările aduse Legii privind îngrijirea psihiatrică au schimbat procedurile de încetare a tratamentului medical obligatoriu în cauzele penale. Justificarea internării involuntare este revizuită de un judecător cel puțin o dată la șase luni. Un procuror supraveghează respectarea legilor privind îngrijirea psihiatrică. Pacientul, avocatul apărării sau un reprezentant pot contesta deciziile privind tratamentul obligatoriu și pot solicita evaluări psihiatrice alternative. Codul de procedură penală modificat prevede participarea persoanei la ședințele de judecată privind tratamentul său obligatoriu, o cerință prevăzută și în „Regulamentul privind măsurile obligatorii de natură medicală într-o instituție specială de îngrijire psihiatrică” din 2017 al Ministerului Sănătății.

3. Recunoașterea egală în fața legii și capacitatea juridică

Accesul persoanelor lipsite de capacitate juridică la justiție pentru a solicita restabilirea capacității lor juridice

ARM / *Nikolyan* (74438/14)
Hotărâre definitivă la 03/01/2020

Stadiu de executare:
în curs

Încălcarile dreptului reclamantului la un proces echitabil și la respectarea vieții private în această cauză au rezultat din lipsa accesului direct la justiție pentru o persoană lipsită de capacitate juridică, fără garanțiile necesare, precum și din absența, în legislația armeană, a posibilității unui răspuns adaptat în cadrul procedurilor de lipsire de capacitate juridică, care distinge doar între capacitate deplină și incapacitate totală. Curtea a reiterat că existența unei deficiențe mintale, chiar și una gravă, nu poate constitui singurul motiv care să justifice privarea totală de capacitate juridică. Mai mult, aceasta s-a bazat pe o singură opinie a unui medic psihiatru, care nu era suficient de recentă.

Cauza se află încă sub supravegherea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, dar se pot menționa progrese semnificative. Legea privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost adoptată la 5 mai 2021 în cadrul Programului complex pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități pentru perioada 2017-2021. Aceasta definește principiile de bază ale politicii de stat privind asigurarea, promovarea și protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități. În plus, noul Cod de procedură civilă adoptat prevede dreptul persoanelor declarate incapabile din punct de vedere juridic de a solicita restabilirea capacității juridice în instanță.

Introducerea unor garanții procedurale în procedurile de privare a persoanelor cu dizabilități de capacitatea juridică și limitarea posibilităților de inițiere a unor astfel de proceduri

CRO / *X și Y* (5193/09)
Hotărâre definitivă la 03/02/2012

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)117

În cauza *X. și Y.*, autoritățile naționale nu au informat prima reclamantă cu privire la procedura privind capacitatea sa juridică și nu au luat în considerare procura legală valabilă care îl autoriza pe al doilea reclamant să o reprezinte pe prima (Articolul 6 § 1). Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a Articolului 8, întrucât autoritățile naționale nu au recurs la măsuri mai puțin intruzive decât lipsirea de capacitate juridică (prima reclamantă) și au inițiat o procedură de privare a capacității împotriva celei de-a doua reclamante în absența unor dovezi convingătoare care să demonstreze că aceasta era incapabilă să-și

CRO / *Ivinović* (13006/13)
Hotărâre definitivă la 18/12/2014

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)80

apere interesele. În cauza *Ivinović*, Curtea a statuat că decizia de a priva parțial reclamanta de capacitatea juridică din cauza problemelor de sănătate și a datoriilor contractate nu a fost motivată în mod rezonabil (Articolul 8).

În urma hotărârilor Curții, a fost adoptată noua Lege a familiei din 2015 pentru a limita posibilitățile de inițiere a procedurilor de privare de capacitate. În contextul protecției persoanelor cu dizabilități, deciziile privind privarea totală/parțială de capacitate juridică sunt măsuri de ultimă instanță supuse controlului judiciar, iar măsurile mai puțin intruzive trebuie să aibă prioritate. Ministerul Demografiei, Familiei, Tineretului și Politicii Sociale a emis o instrucțiune către Centrul de Asistență Socială (CAS) cu privire la relevanța probelor, testele de proporționalitate, contactul personal și examinarea de către un expert, precum și reprezentarea în procedurile de privare de capacitate.

Atunci când privarea de capacitate juridică este solicitată de CAS, tutorele numit nu poate fi un angajat al instituției respective. Pentru a asigura reprezentarea independentă a adulților cu dizabilități, a fost înființat Centrul de Tutelă Specială.

Rambursarea cheltuielilor și costurilor în cadrul procedurilor în fața Curții Constituționale

Reclamantul a fost lipsit de capacitate juridică pe motivul deficienței sale mintale. Acesta a introdus o acțiune în fața Curții Constituționale, care a anulat hotărârea instanței civile prin care i s-a retras capacitatea juridică. Cu toate acestea, Curtea Constituțională a respins cererea sa de rambursare a cheltuielilor pe baza unei dispoziții legale care prevede că fiecare participant la procedurile în fața Curții Constituționale suportă propriile cheltuieli, cu excepția cazului în care instanța decide altfel. Curtea Europeană a considerat că aceasta constituie o restricție disproporționată a accesului la justiție, întrucât Curtea Constituțională nu a furnizat niciun motiv relevant pentru decizia sa de respingere a cererii, în special având în vedere vulnerabilitatea psihică și financiară a reclamantului.

În 2022, Curtea Constituțională și-a aliniat jurisprudența și oferă acum motive detaliate pentru deciziile sale privind cheltuielile și costurile, ținând seama de circumstanțele specifice ale fiecărui caz, de importanța acestora pentru reclamant și de situația financiară a acestora. Curtea Constituțională solicită reclamantilor să prezinte argumente și probe în sprijinul cererilor lor.

Noul cadru juridic pentru sprijinul și protecția adecvată a persoanelor cu deficiențe mintale

În aceste cauze, Curtea a constatat că singura formă de protecție disponibilă în dreptul intern pentru adulții vulnerabili (tutela) implica incapacitatea juridică și făcea ca persoanele protejate să depindă de tutorii lor legali, cărora instanțele le transferau exercitarea drepturilor. Legislația internă nu permitea astfel un răspuns proporțional și adaptat la situația persoanei. În cauza *Valentin Câmpeanu*, Curtea a constatat deficiențe grave în îngrijirea socială și medicală acordată unui tânăr de etnie romă, orfan, infectat cu HIV și cu „deficiență intelectuală severă”, înainte de decesul său la spitalul neuropsihiatric din Poiana Mare în 2004.

În 2020, Curtea Constituțională a hotărât că sistemul de tutelă pentru adulții vulnerabili încalcă demnitatea umană și, prin urmare, este neconstituțional. La 18 august 2022 a intrat în vigoare un nou sistem de sprijin și protecție care oferă trei măsuri graduale: prima menține capacitatea juridică deplină, cu sprijin în luarea deciziilor din partea unui notar, iar celelalte două implică limitări ale capacității juridice în funcție de gradul de autonomie și de nevoile specifice ale persoanei. Persoana protejată poate solicita notarului public sau instanțelor să ridice măsura aplicată în orice moment, iar asistența juridică în cadrul procedurilor este obligatorie.

În cadrul noului sistem, instanțele trebuie să reevalueze situația persoanelor plasate sub tutelă în temeiul legislației anterioare și să ridice această măsură sau să o înlocuiască cu una dintre noile măsuri disponibile. Această reevaluare trebuie finalizată până la 18 august 2025, cu o formare adecvată a judecătorilor și procurorilor cu privire la noile forme de protecție. În mai 2024, Guvernul României a adoptat un plan național de acțiune pentru executarea hotărârilor Curții Europene, în vederea remedierii deficiențelor grave ale sistemului de

CRO / *Dragan Kovačević*
(49281/15)

Hotărâre definitivă la 12/08/2022

Rezoluție finală
CM/ResDH(2023)169

ROM / *Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu* (47848/08)

Hotărâre definitivă la 17/07/2014

ROM / *N. (nr. 2)* (38048/18)

Hotărâre definitivă la 16/02/2022

Stadiul executării:
în curs

sănătate mintală și a neajunsurilor în ceea ce privește tratamentul persoanelor cu afecțiuni mintale și/sau dizabilități intelectuale, care urmează să fie pus în aplicare în perioada 2024-2029. Punerea în aplicare a acestui plan de acțiune va fi evaluată și supravegheată de Comitetul de Miniștri.

Perioada în care adulții incapacitați pot fi împiedicați să solicite restabilirea capacității lor juridice redusă la maximum un an

SVK / *Berkova* (67149/01)
Hotărâre definitivă la 24/06/2009

În hotărârea sa, Curtea a considerat că interdicția de trei ani de a solicita restabilirea capacității juridice depline era disproporționată și inutilă într-o societate democratică și, prin urmare, constituia o încălcare a vieții private a persoanelor în cauză.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2012)59

Secțiunea 186 alineatul (3) din Codul de procedură civilă a fost modificată în octombrie 2004, astfel încât perioada în care o persoană poate fi împiedicată să solicite restabilirea capacității sale juridice a fost redusă la maximum un an.

Accesul la instanță pentru persoanele cu boli mintale pentru a obține restabilirea capacității juridice

UKR / *Nataliya Mikhaylenko*
(49069/11)
Hotărâre definitivă la 30/08/2013

Având în vedere imposibilitatea generală a persoanelor incapacitate de a avea acces direct la o instanță și absența garanțiilor procedurale care să prevadă reexaminarea chestiunii restabilirii capacității juridice la intervale rezonabile, Curtea a constatat că imposibilitatea persoanelor cu boli mintale de a solicita în mod direct restabilirea capacității lor juridice echivala cu o negare a accesului la o instanță, care nu putea fi justificată de obiectivele legitime care stau la baza acestor restricții.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2019)324

Codul de procedură civilă a fost modificat în 2017 pentru a oferi persoanelor incapacitate acces direct la instanțe pentru a solicita restabilirea capacității lor juridice. În plus, termenul de acțiune a hotărârilor judecătorești prin care se declară incapacitatea unei persoane nu poate depăși doi ani.

4. Viața privată și de familie

Protecția adecvată a persoanelor cu dizabilități și a rudelor acestora împotriva hărțuirii

CRO / *Đorđević* (41526/10)
Hotărâre definitivă la 24/10/2012

Poliția și autoritățile sociale nu au asigurat o protecție adecvată unei persoane lipsite de capacitate juridică din cauza dizabilității sale mintale și fizice împotriva tratamentului degradant suferit din cauza hărțuirii din partea copiilor din cartier. Curtea a constatat, de asemenea, că această hărțuire a avut inevitabil consecințe grave asupra vieții private și familiale a mamei sale.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2020)307

Ca răspuns la constatările Curții, Direcția de Poliție a efectuat în 2013 un sondaj în cadrul unității sale, în vederea instituirii unui mecanism eficient pentru a răspunde în mod adecvat la forme similare de hărțuire și pentru a preveni repetarea acestora. În 2014, au fost adoptate modificări la Legea privind atribuțiile și competențele poliției pentru a proteja persoanele cu dizabilități împotriva hărțuirii din partea copiilor și pentru a le oferi asistență specializată. În plus, Legea privind serviciile de asistență socială a intrat în vigoare în 2014 pentru a asigura un sistem adecvat de sprijin psihologic pentru persoanele cu dizabilități, victimele hărțuirii, dar și pentru copiii care manifestă un comportament violent, printre altele. În ceea ce privește căile de atac eficiente, Legea poliției a fost modificată în 2015 pentru a consolida responsabilitatea disciplinară care rezultă din neglijența și omisiunile poliției, introducând o procedură de depunere a plângerilor, care este decisă în ultimă instanță de Comisia de reclamații (*the Complaints Board*), a cărei independență și eficiență au fost consolidate în 2019.

Protecție sporită a drepturilor părintești ale persoanelor cu dizabilități

CRO / *X* (11223/04)
Hotărâre definitivă la 01/12/2008

Reclamantele în aceste cauze au fost excluse din procedurile care au dus la adoptarea copiilor biologici, una pentru că fusese lipsită de capacitatea de exercițiu din cauza schizofreniei paranoide, iar cealaltă pentru că avea o dizabilitate mintală ușoară și nu fusese

CRO / *A.K. și L.* (37956/11)
Hotărâre definitivă la 08/04/2013

informată și nici reprezentată legal în cadrul acestor proceduri.

Pentru a evita încălcări similare ale dreptului la viață de familie, noua Lege a familiei din 2015 a introdus modificări semnificative în ceea ce privește procedura de adopție, privarea de drepturile părintești și capacitatea juridică. Privarea de capacitate de a acționa nu mai conduce automat la decăderea din drepturile părintești, dar exercitarea drepturilor părintești poate fi suspendată. Părinții lipsiți de capacitate de exercițiu sunt informați în prealabil cu privire la procedura de adopție și au dreptul de a participa la aceasta. Consimțământul părinților biologici lipsiți de capacitatea de exercițiu este întotdeauna necesar pentru adopție, cu condiția ca aceștia să fie capabili să înțeleagă semnificația și consecințele consimțământului. În anumite situații, consimțământul unui părinte poate fi înlocuit de o hotărâre judecătorească.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)82

Garanții introduse cu privire la prelungirea internării în spitalul psihiatric și administrarea forțată de medicamente

FIN / X. (34806/04)
Hotărâre definitivă la 19/11/2012

În această cauză, Curtea a criticat internarea involuntară a reclamantei într-un spital de psihiatrie, fără garanții suficiente împotriva arbitrarului în ceea ce privește prelungirile internării sale, care au fost decise de directorul spitalului (violarea articolului 5 § 1 (e)). Curtea a criticat imposibilitatea de a beneficia de o a doua opinie psihiatrică independentă și faptul că inițiativa revizuirii periodice aparținea exclusiv autorităților. Cauza se referea, de asemenea, la o ingerință ilegală care a afectat integritatea fizică a reclamantei, ca urmare a administrării forțate de medicamente fără garanții juridice adecvate (violarea articolului 8). Curtea a observat că decizia de internare a reclamantei includea o autorizație automată de a proceda la administrarea forțată de medicamente, care era la latitudinea exclusivă a medicilor care o tratau pe pacientă și nu era supusă niciunui control judiciar imediat.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2024)43

Ca răspuns la hotărâre, Legea privind sănătatea mintală a fost modificată în 2014 pentru a acorda pacienților dreptul de a solicita un al doilea aviz independent înainte de prelungirea internării involuntare și de a introduce ei înșiși o cale de atac împotriva prelungirii internării involuntare. De asemenea, modificările legislative aduse Legii privind sănătatea mintală și Legii privind instanțele administrative au intrat în vigoare la 1 aprilie 2024, prevăzând o cale de atac judiciară care permite pacienților să conteste deciziile privind administrarea forțată de medicamente direct în fața instanțelor de contencios administrativ.

Reguli mai stricte privind consimțământul pentru administrarea de medicamente copiilor cu dizabilități și adulților incapacitați

UK / Glass (61827/00)
Hotărâre definitivă la 09/03/2004

Decizia personalului spitalului de a impune un tratament medical unui copil cu deficiențe mintale și fizice, în ciuda obiecțiilor mamei sale, a constituit o încălcare a dreptului acestuia la respectarea vieții private și, în special, a dreptului la integritate fizică.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2011)174

În urma hotărârii Curții, directorul executiv al Serviciului Național de Sănătate de atunci a adresat o scrisoare tuturor directorilor executivi, atrăgându-le atenția asupra hotărârii și reamintindu-le cadrul legislativ din Regatul Unit și circumstanțele în care medicii trebuie să solicite intervenția instanțelor în cazul obiecțiilor părinților față de tratamentul propus. În plus, „Ghidul de referință privind consimțământul pentru examinare sau tratament” a fost modificat în 2009, reafirmând că consimțământul trebuie obținut înainte de administrarea tratamentului medical și precizând că, în cazul minorilor și al adulților fără capacitate juridică, consimțământul trebuie dat de un părinte sau de o persoană autorizată în temeiul unei procuri. În plus, se precizează că, dacă este necesar, instanțele pot respinge refuzul tratamentului medical de către o persoană care are responsabilitatea parentală.

5. Statutul de persoană cu dizabilitate și prestațiile aferente

Possibilitatea de a contesta deciziile privind indemnizațiile de dizabilitate în fața unui tribunal independent și imparțial

ALB / Dauti (19206/05)
Hotărâre definitivă la 03/05/2009

Rezoluție finală
CM/ResDH(2016)21

În această cauză, Curtea a constatat o încălcare a dreptului reclamantului la acces la un tribunal, garantat de articolul 6 § 1 din Convenție, întrucât Comisia de apel competentă pentru examinarea medicală a capacității de muncă nu constituia un „tribunal independent și imparțial” și întrucât decizia administrativă privind incapacitatea sa de muncă și indemnizațiile corespunzătoare nu putea fi contestată în fața unei instanțe naționale.

În urma hotărârii Curții, Legea privind securitatea socială a fost modificată în 2011 pentru a asigura independența și imparțialitatea comisiilor medicale pentru capacitatea de muncă („KMCAP”). Aceasta a consolidat funcția și competențele KMCAP regionale și superioare și a prevăzut criteriile de eligibilitate, durata mandatului, precum și normele privind revocarea sau demisia și modalitățile de depunere a jurământului membrilor comisiilor.

Decizia Consiliului de Miniștri din 2015 privind organizarea, funcționarea și remunerarea comisiilor superioare de evaluare a capacității de muncă prevede posibilitatea de a contesta deciziile comisiilor inferioare/regionale în fața KMCAP superioare. Deși deciziile KMCAP superioare sunt obligatorii și executorii în ceea ce privește evaluarea medicală, căile de atac împotriva deficiențelor procedurale pot fi introduse în fața Tribunalului administrativ primă instanță.

Asigurarea controlului judiciar al deciziilor privind statutul de persoană cu dizabilități

BGR / Mihailov (52367/99)
Hotărâre definitivă la 21/10/2005

Rezoluție finală
CM/ResDH(2009)76

Potrivit Curții Europene, comisiile medicale de expertiză în domeniul muncii din Bulgaria, responsabile cu stabilirea gradului de dizabilitate al persoanelor, nu pot fi considerate tribunale, iar deciziile lor ar trebui, prin urmare, să fie supuse controlului unui organ judiciar cu competență deplină.

În temeiul noii Legi privind sănătatea din 2004, deciziile Comisiei medicale naționale de experți (fosta Comisie medicală centrală de experți în domeniul muncii) care stabilesc gradul de dizabilitate al persoanelor pot fi revizuite de Judecătoria din Sofia.

Corectarea retroactivă a modificărilor legislative pentru a proteja persoanele vulnerabile și cu dizabilități împotriva reducerii disproporționate a prestațiilor sociale aferente dizabilității

HUN / grupul Béla Nagy
(53080/13)
Hotărâre definitivă la 13/12/2016

Rezoluție finală
CM/ResDH(2023)323

În această cauză, reclamanta își pierduse 67 % din capacitatea de muncă și i s-a acordat o indemnizație de invaliditate în 2001. În urma unei modificări a legislației aplicabile în 2012, care a introdus criterii suplimentare de eligibilitate, ea și-a pierdut dreptul la pensie de invaliditate. Curtea a constatat lipsa de proporționalitate între obiectivul urmărit și restricțiile aplicate, în special deoarece modificările au condus la privarea completă a unei persoane vulnerabile de singura sursă semnificativă de venit, ca urmare a unei legislații cu efect retroactiv care nu conținea dispoziții tranzitorii aplicabile acestora.

În 2018, Curtea Constituțională a constatat că a existat o lacună legislativă atunci când legiuitorul nu a asigurat că, în cadrul revizuirii unei evaluări anterioare a handicapului, alocația acordată reclamantei nu va fi mai mică decât alocația acordată anterior, cu excepția cazului în care s-a produs o îmbunătățire reală a stării de sănătate a persoanei în cauză. Ca răspuns la această decizie, în 2021, Parlamentul a adoptat o modificare legislativă care prevede modalități de remediere a situației persoanelor ale căror alocații pentru dizabilitate au fost reduse ca urmare a reevaluării obligatorii din cauza modificărilor legislative din 2012.

6. Accesibilitate și nediscriminare

Obligația autorităților fiscale de lua în considerare nevoile specifice ale familiilor cu membri cu dizabilități

CRO / *Guberina* (23682/13)
Hotărâre definitivă la 12/09/2016

Autoritățile fiscale au refuzat să acorde reclamantului o scutire fiscală pentru achiziționarea unei proprietăți adaptate nevoilor copilului său cu dizabilități severe. Curtea a considerat că, atunci când au evaluat obligația fiscală a reclamantului, autoritățile nu au justificat în mod obiectiv și rezonabil faptul că nu au luat în considerare inegalitatea inerentă situației reclamantului în calitate de părinte al unui copil cu dizabilitate.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2018)121

Deși noua lege privind impozitul pe transferul de proprietate imobiliară din 2017 nu mai prevede nicio posibilitate de scutire fiscală pentru achiziționarea de bunuri imobiliare, procedura contestată a fost redeschisă în urma hotărârii Curții, iar reclamantul a fost scutit de impozitul pe proprietate imobiliară pentru achiziționarea unei locuințe adecvate nevoilor specifice ale copilului său.

Modificări constituționale pentru protejarea drepturilor de vot ale persoanelor cu dizabilități mintale

HUN / *Alajos Kiss* (38832/06)
Hotărâre definitivă la 20/08/2010

În această cauză, Curtea Europeană a considerat că privarea nediscriminată a drepturilor de vot ale persoanelor cu deficiențe mintale aflate sub tutelă parțială, fără o evaluare judiciară personalizată și bazată exclusiv pe odizabilitate mintală care necesită tutelă parțială, nu poate fi considerată compatibilă cu motivele legitime de restricționare a dreptului de vot.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2020)317

Pentru a elimina privarea constituțională de drepturile de vot a persoanelor incapacitate, Constituția a fost modificată în 2012 pentru a stabili că instanțele sunt obligate să decidă în fiecare caz în parte dacă situația personală a fiecărei persoane aflate în incapacitate justifică sau nu menținerea tutelei și restricționarea dreptului său de vot. Interzicerea drepturilor de vot nu mai este o consecință automată a incapacității parțiale/totale, inclusiv pentru persoanele cu deficiențe mintale. Modalitățile și criteriile de excludere a dreptului de vot al persoanelor incapabile, care urmează să fie stabilite de instanțele naționale în cadrul procedurilor de tutelă, au fost prevăzute în Legea din 2013 privind procedura electorală. Instanțele naționale precizează separat în motivarea lor dacă, pe baza probelor disponibile, se poate stabili în mod clar că, din cauza unei deficiențe mintale, persoana în cauză nu este în măsură să-și exercite dreptul de vot. Persoana interesată are dreptul de a fi ascultată personal înainte de adoptarea unei astfel de decizii.

Egalitatea de tratament între bărbați și femei în acordarea alocațiilor pentru dizabilitate

SUI / *Di Trizio* (7186/09)
Hotărâre definitivă la 02/02/2016

În urma deciziei unei mame de a combina munca cu jumătate de normă și îngrijirea celor doi copii ai săi, la scurt timp după nașterea acestora, autoritățile, pe baza unei metode specifice de calcul (așa-numita „metodă combinată”), au refuzat să îi acorde în continuare alocații de invaliditate. Curtea a considerat că această metodă „pune persoanele care doresc să lucreze cu normă redusă într-o situație dezavantajată față de cele care lucrează cu normă întreagă și față de cele care nu lucrează deloc, nu se poate exclude că această metodă de calcul al dizabilității limitează persoanele care se încadrează în prima dintre aceste categorii în alegerea modului de împărțire a vieții private între muncă, sarcinile gospodărești și îngrijirea copiilor” (§64 din hotărâre) și a constatat că, în practică, aplicarea acestei metode de calcul constituia o discriminare împotriva femeilor.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2017)128

Pentru a evita orice discriminare suplimentară față de femei în acordarea alocațiilor de invaliditate, Oficiul Federal Elvețian pentru Asigurări Sociale a adresat o circulară tuturor autorităților competente în domeniul asigurărilor de dizabilitate, indicând că metoda de calcul menționată nu mai trebuie aplicată în cazuri similare și că reducerea timpului de lucru exclusiv din motive familiale legate de îngrijirea copiilor nu mai constituie un motiv pentru revizuirea deciziilor de acordare a prestațiilor de dizabilitate.

Modificări ale practicii administrative pentru a asigura tratamentul egal al persoanelor cu dizabilități în ceea ce privește serviciul militar sau civil

SUI / *Glor* (13444/04)
Hotărâre definitivă la 06/11/2009

În urma hotărârii Curții, care a constatat că reclamantul a fost discriminat pe motivul

Rezoluție finală

dizabilității sale, fiind obligat să plătească o taxă pentru scutirea de serviciul militar de care fusese scutit din motive medicale, deși dorea să își îndeplinească serviciul militar, au fost introduse forme speciale de serviciu militar sau civil și practica administrativă a fost modificată. În cazul în care persoanele convocate sunt considerate inapte pentru serviciul militar și sunt supuse taxei de scutire își exprimă dorința de a-și îndeplini serviciul (militar sau civil), dosarele lor sunt transmise Departamentului Federal al Apărării, Protecției Civile și Sportului pentru a reexamina aptitudinea acestor persoane pentru forme speciale de serviciu, adaptate nevoilor lor.

CM/ResDH(2019)319

Persoanele cu dizabilități pot fi acum declarate „apte pentru serviciul militar numai în funcții specifice, cu anumite condiții” de către o comisie specială, cu condiția să îndeplinească cerințele psihologice și fizice ale serviciului militar. Această nouă practică administrativă a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2013.

Modificarea metodelor de predare pentru a asigura accesul elevilor cu dizabilități la o educație corespunzătoare

TUR / Çam (51500/08)
Hotărâre definitivă la 23/05/2016

În această cauză, încălcarea a rezultat din refuzul înscrierii unei eleve nevăzătoare la Academia de Muzică, în pofida faptului că aceasta a promovat examenul de admitere. Curtea a considerat că autoritățile naționale nu au depus niciun efort pentru a evalua în mod individual nevoile elevilor cu dizabilități; în special, Academia de Muzică nu a făcut niciodată vreo încercare de a-și adapta abordarea educațională din 1976, pentru a o face accesibilă elevilor nevăzători.

Rezoluție finală
CM/ResDH(2023)456

Ca răspuns la hotărârea Curții, Ministerul Educației Naționale a modificat legislația secundară aplicabilă, introducând noi garanții pentru elevii cu dizabilități. În 2023 a fost diseminat un ghid de aplicare, în care se sublinia că elevii cu dizabilități vor fi clasificați în conformitate cu procedurile și principiile specifice, pe baza unui test de aptitudini susținut între ei, asigurându-se astfel procesul de înscriere a elevilor cu dizabilități la școlile secundare de arte plastice. De asemenea, Universitatea Tehnică din Istanbul (la care Academia de Muzică este atașată) și-a modificat metodele de predare pentru a asigura elevilor cu dizabilități, inclusiv celor cu deficiențe de vedere, o educație corespunzătoare. Aceasta a adaptat procesul de înscriere și evaluare, care prevede acum atribuirea unui asistent didactic elevilor cu deficiențe de vedere și posibilitatea de a utiliza alfabetul braille la examene.

INDEX DE CAUZE

ALB / Dauti (19206/05).....	12
ALB / grupul Dybeku (41153/06).....	3
ARM / Nikolyan (74438/14).....	8
BGR / Mihailov (52367/99)	12
BGR / Nencheva și alții (48609/06)	4
BIH / Hadžić și Suljić (39446/06+).....	3
CRO / A.K. și L. (37956/11).....	11
CRO / Đorđević (41526/10).....	10
CRO / Dragan Kovačević (49281/15).....	9
CRO / grupul M.S. (nr. 2) (75450/12).....	4
CRO / Guberina (23682/13).....	13
CRO / Ivinović (13006/13).....	8
CRO / X (11223/04).....	10
CRO / X și Y (5193/09).....	8
CZE / Červenka (62507/12).....	5
DNK / Aggerholm (45439/18).....	5
FIN / X. (34806/04).....	11
FRA / Helhal (10401/12).....	3
FRA / Vincent (6253/03).....	3
HUN / Alajos Kiss (38832/06).....	13

HUN / grupul Béláné Nagy (53080/13).....	12
LIT / A.N. (17280/08).....	6
LIT / D.D. (13469/06).....	6
LVA / Grimailovs (6087/03).....	3
LVA / Mihailovs (35939/10).....	6
MKD / L.R. (38067/15).....	5
POL / Kędzior (67149/01)	6
ROM / Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu (47848/08)	9
ROM / N. (nr. 2) (38048/18).....	9
SUI / Di Trizio (7186/09).....	13
SUI / Glor (13444/04).....	13
SVK / Berkova (67149/01).....	10
TUR / Çam (51500/08).....	14
UK / Glass (61827/00).....	11
UK / H.L. (45508/99).....	7
UK / M.H. (11577/06).....	7
UK / Price (33394/96)	4
UKR / Gorshkov (67531/01)	8
UKR / Nataliya Mikhaylenko (49069/11)	10

www.coe.int

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 46 member states, including all members of the European Union. The Committee of Ministers is the Council of Europe's decision-making body, composed by the foreign ministers of all 46 member states. It is a forum where national approaches to European problems and challenges are discussed, in order to find collective responses. The Committee of Ministers participates in the implementation of the European Convention on Human Rights through the supervision of the execution of judgments of the European Court of Human Rights.